

פרק אחריו - מות

בשנים", כ"שנו" מיבעי לך? אמר רבי יצחק: אמר הקב"ה לשראל: אם היו החטאיכם כצינים הללו שפדרות ובאותו משחה מי בראיתך וער עכשו, "כשלא ליבינו". תקפה של תשובה היא מגעת לא רק בחטאיכם מקרים, שם יותר קרובים לשגגה מהה שחתם קרובים לוזון, אלא בעיקר הדבר מתגלה או התשובה בהחטאיכם השטויים, המהלים מהלך של חיים סדריים, שהרגילות החומרית והרוחנית גם יחד מיאשת את כל אפשרות של תשובה מהם, בא דבר ד' לאמר, שלא כן הדבר, השבון, הפונה לשכלול עולם וועליו, להריק חסדו של יוצר כל מעשיו. שם הוא השטפים הפנימיים⁵, שrok מוך לב הוא להיות נאחזים בסדור מוטבע, לאמר שנגד טבע האדם ונגד טבע החבורה האנושית היא התשובה. כי אידי ומץ הוא כחה של תשובה, אשר בידו להפוך סדרים מושרים. גם אם שניים רבות, גם אם תקופות של דורות יעברו על החטאיכם המסודרים, וגם אם היו סדרות ובאותו כשיים הללו, משיטת ימי בראשית עד עכשו, "בשלג ליבינו". עי' אלה שבת, ס, קל-קלא.

לישראל, האזור בגבורה, אשר עם רוממות שיא גלי המית הנפש, בשטף השקפות ועריגות דרכות מתיים וסמרקיעות עבי שחיקים, הכל נכנע לדבר ד' ואמרי פיו. ומתוך הנשמה העלונה זאת משתקפת השקפת עולם מלא, המוחש באוצר חיים עזיזים. המון שעווים אדיים הולכים והומים, גלים גועשים של חחות נוראים מוקיעים למעלה רום, וכולם בכל זה מפלסים את נתיבותם בצורה מדוקקה, מלאה השבון, הפונה לשכלול עולם וועליו, להריק חסדו של פרטם, הנם משתמשים לדברי ד', כי שמרו על כל פרטם, והחסידות הישוראלית אמרתך ובריתך ינצח⁶. והחסידות הירושאלית עומדת היא על הגובלים, לשומר את המית הנפש, שאשר יתגעוו גליה, ישבו ולא יעברו גבולם, "שם שם לו חק ומשפט שם נסהו"⁷. זה כה האיתן אשר

(א) וידבר ה' אל משה אחורי מות. אז למדים את הדרך הישרה שבה יש לגשת אל הקדש מתקן בירור חשבון של מעשה בני הארץ. אלו יוצאים ברוח גדול מהஸבר וריפוי. במקום שבעל תשובה עומדים, אפילו צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד⁸. מתוך המשברים הנוראים והאוימים מתגלים רוחים עצומים.

שיחות הרציה ויקרא, 156.

1. ברכות ד ב

(ב) ואל יבא בכל עת אל הקדש. החסידים הטבעיים, נפשם מלאה המיה אלהית, לבם ובשרם ידנו אל אל חי, ועם כל תוקף תעברה הטבעית האוכלת בקרוב פנימה, הפורצת כל גבוליהם, ודולגת רודם פרטם, הנם משתמשים לדברי ד', כי שמרו על כל פרטם, והחסידות הישוראלית אמרתך ובריתך ינצח⁹. והחסידות הירושאלית עומדת היא על הגבולם, לשומר את המית הנפש, שאשר יתגעוו גליה, ישבו ולא יעברו גבולם, "שם שם לו חק ומשפט שם נסהו"¹⁰. זה כה האיתן אשר

1. עיפ' תהילים פ.ג. 2. דברים לג, ט. 3. שמוט טו, כה. 4. ישעה כד, יב. 5. עיפ' החשע יב, א. 6. תהילים קמ, יד-כ.

(ל) כי ביום זהה. רבי אומר: על כל עבירות שבתורה, בין עשה תשובה, בין לא עשה תשובה, יום הכהיפורים מכפר בין לשבים בין לשאים שביס¹¹. ובתלמוד ירושלמי¹²: "לא כולה מן הדין, בר נשא מימרו למלא ליה מלך?! ויבונו-של-עולם הוא מלך על כרחך. מלכות עולמים נמצאת עליינו בעל כרכינה".

רבי אין זה תלוי בתשובה, וכן בירושלמי, ד' מולך עליינו בכפיית הר כנייתו. הכהפיה נעשית על-מנת גלותה את הרענן הפנימי של מעמקי האדם מישראל, לגלות שהוא גולו שמי¹³. לדיבונו-של-עולם. המעמיקים הם אמיתיות המציאות והקיים. לרבי יום-הכהיפורים מכפר לכלם, מתוך הסגולה הישוראלית, מתוך הקדושה הכללית-ישוראלית שנמשכת לנצחינו וקבועה אותה. זאת כפייה ניעמה. היא מגלה או עצם היה זה בעיט עצמיתו, כמו שמתן תורה הוא כפיתה רר גיגית¹⁴, ילי' חירונתו ומהותנו, סיירו טבענו. זאת כפייה של חירות. הכהן הגדול ייצא מקודש הקודושים ואומר: "תטהרו". וזה ביטוי של עשייה שנמשכת לכל הזרות כלם. וככל מקבלים את זום הטהרה, "את אשר ישנו חיים ואת אשר איננו חיים"¹⁵, מואז ועד הנה. שיחות הרציה, מועדים א, 101.

5 אבל עקר עניינו של היה הוא: "לפני ד' מתוך כך תהרו". במידה שתהיה עמידתכם לפני ד', מתוך כך תהרו. שיחות הרציה, מועדים א, 76.

(לא) ועינתם את נפשתיכם. בתענית יתיבנא¹⁶. התענית בצוותה של שלמה צרכיה שתפעול על כל חחות האדם לרומם, להאדיר את הצד המוסרי והרוחני שבאדם מפני החומריות שהתגברה עליו. נמצא שאדם צריך לקבע את כל נפוצות כחותו ורגשותיו אל תוכנות התענית. אז תפעל פעולתה כראוי, להאריך לאדם את דרכו בחיים מחשכת הנפנויות המאflat עלין. על כן לשון חכמים הוא, לא "מתענה אנא", שירוה ורק על הפעולה של שלילת האכילה, שאינה נחשבת לעצמה מאומה, כי לא תחפוץ תורה ד' התמימה בסיגוף האדם וענותו את גופו, כי אם לצד המטרה של התורומות כחותו כולם בתתנערם מupper גסות החומריות, המתבעת באמם ע"י התמדת פעולתיו בהאנוטיו הגסות הגופניות, כי אם "בתעניתא יתיבנא", שירוי בו בכל נטיותיו ורגשותיו, למען יתקדשו כולם מכך התענית, שפונה בו האדם ורק לצד נפשו המשכלה ולצד תכונותיו המוסריות, התובעות ממנו תעוגנים רוחניים, חדס זאמת ודעת אליהם, והוא מזעב בו בתעניתו מקומו וישוב דעתו. ואמרו חז"ל¹⁷ "זיבא המלך דוד וישב לפני ד'"¹⁸, שישב עצמו בתפילה. וכך מכך הישיבה בתענית מורה על השימוש השכלי שלולה לאדם בתעניתו, על דבר ערכיה ופעולתה הרצiosa של התענית, זה יהיה צום יבחרו ד' ויום רצון לפניו¹⁹.

ענ' אלה שבת, א, לו.

30. שבת יא, א.

31. ירושלמי ימא ג, ב. 32. שמואל ב, ז, ית. 33. עיפ' ישעה נח, ה.

פרק קדושים

גופניות אינו שלמות. הדבקות בתורה לא צריכה להתגנות במיעוט הגוף, אלא בשלהם היוצר גדולה של הנופניות והרוחניות. קדשה אמיתית ענינה לוודם את ערך המציגות הכול. אצל הש"ל⁷ מופיע ביטוי וריאן: "הגוף קדוש והשמה קדושים". וור' המערה הפסיכו-וביולוגית של האדם מישראל – הוא יכול קדוש! קדשים תהיו הוא ציוויליזצייתם שלם – והוא פניו בלבם, החלתו ובוכחה. קדשים תהיו כי אבל לפני כן הוא קביעות, החלתו ובוכחה. קדשים תהיו כי קדושים יוציאם כי אתם דבקים בו ושיכים לי וקדוש אני"⁸ מקדשים. אתם קדושים בעצם מציאותכם, וכל שאותם מקדשים.⁹

מכירים יותר טעבכם הוא קדשה טהרה וצדינות, כן היותר גדולה. מתברר ב"טיסת ישרים" בפרק על קדשיהם, שהאדם הקדוש הוא האדם היותר שלם, עד שאלם כל הגשמיות שלו, מכללו ומשתחו הם קדשו. בסמכת תענית⁵ מופיעה התנגדות של חוץ' לתענית, לסיגופים ולמיועט אכילה. לדברה, "עלם ימוד אדם עצמו כאילו קדוש שורי בתוך מעין, שנאמר: 'ברך קדוש'⁶, ורש"י מסביר 'כאלו כל מעין קדוש ואסרו להכחישן'. תלמיד חכם אחד צדק ומתמיד שמנגע מרוחה, קיבל גערה: 'ילכול לבא לשירותה' – מה הרוחה? כל יכול את סעודתנו, את מה שעשב להרוחה! מיועט שיחות הראייה ויקרא, 181-183.

ואהבת לרעך כמוך. הרבה צורך האדם לעמל עד שיציריו לו כראו שיש במציאות עולם זולת מציאותו הפרטית של עצמו. וכשידע זה כראו ורק אז יוכל להשיג את בוראו. אם כן מה ש'ואהבת לרעך כמוך' היא כוללת כל התורה כולה⁴⁴, הינו גם כן יסוד האמת ודעתך⁴. יתברך.

(ג) איש אמו ואביו תיראו.riel יהא כבוד ואם דודה שבת, תלמור לומר: "יש אמו ואביו תיראו ואם שבתו תשמרו", כולל חייבין בככרי. בivid אב ואם הוא מצוה גדולה וחשובה, אבל אין פירושה שעבורו. אין להורים שום זכות להכרה בנהיהם ובונתיהם לעבו על דברי תורה או לגנים מיעוט תורה וביטול תורה.¹⁰ ביטול תורה לא פחרות חמוץ מאכילת חיזר!¹¹ יותר הקב"ה לישראלי על עבדזה זורה, ועל גלילי עיריות ועל שפיכות דמים, ועל מסעם בתורה לא ייתר¹². לא ויתר הקדוש-ברוך-הוא על ביטול תורה!. נקודה יסודית ושורשית זו צריכה להיות מבורתה היבר לפני הכל. לפני קבלת התורה וסידורה בכל פרוטיה וקדוקייה, צריכה להיות הרגשה והכרה שאנו בני-חוריון!¹³ ואין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמידות תורה¹⁴.

שיחות הראייה שמות, 250.

3/ (ב) קדושים תהיו. קדושים תהיו: אוטם מוחשיים ומצוים להיות קדושים – והתקדשות היא אהבת עצמן, מושך כל מזוה הרבה פרטיהם. אבל לא פחות מזוה, ברוכה. אני מבקש מכם ש'קדושים תהיו' ואני גם מחליט ש'קדושים תהיו' – הבינוו הלשוני קדושים תהיו' ככל שני המובנים האלה: חיבור ציוויל וזמינותם הועלם כך האהבה הפרטית מביאה לאגודה, על כן הם מתגדרים בחופש פרטיו. אבל בישראל האגודה בנייה לאהבת הטוב הכללי, והטוב הכללי אינו נמצא כי אם בסידור הציורי, ראשיהם ואלוpis; על כן תקوتינו מלך ונשיה – זוד עבדי נשיא להם לעולם², להוות על תשומתינו אל הטוב הכללי שהוא היושר האמתי ובו אנו מוצאים עוגניינו גם כן.

4/ חול מגדיים: קדוש לעולם קיימ³. קדשה אינה ביטול מציאות או שלילתה, אדרבה, גבירות מציאות ושלמות מציאות היותר גדולה. מתברר ב"טיסת ישרים" בפרק על קדשיהם, שהאדם הקדוש הוא האדם היותר שלם, עד שאלם כל הגשמיות שלו, מכללו ומשתחו הם קדשו. בסמכת תענית⁵ מופיעה התנגדות של חוץ' לתענית, לסיגופים ולמיועט אכילה. לדברה, "עלם ימוד אדם עצמו כאילו קדוש שורי בתוך מעין, שנאמר: 'ברך קדוש'⁶, ורש"י מסביר 'כאלו כל מעין קדוש ואסרו להכחישן'. תלמיד חכם אחד צדק ומתמיד שמנגע מרוחה, קיבל גערה: 'ילכול לבא לשירותה' – מה הרוחה? כל יכול את סעודתנו, את מה שעשב להרוחה! מיועט

קדושים תהיו. קדשה היא אהבת ד' מצד עצמותך דרכיו העליונים הטובים, ואהבת הטוב והחסד, "באור פניך נתת לנו תורת חיים ואהבת חסד"³. על כן נאמר קדושים תהיו, כלומר יסוד קיומכם כל המציאות בכל, יהיה לא אהבת עצמית כי אם אהבת הטוב. כי קדוש אני ז', שאיני צריך לבריות, רק כדי להטיב להם יצורות.

5/ לא תשנה. הפודקס המשונה זהה מוסבר בוגמרא: "כדי לזכור את צורו". על איזה יציר מדבר? פועלו: אתה יהודי כאשר וידת". لكن מובן שיש לך יחס לא כל-כך אחד לפני היהודי והא לא-דתי". אם-כן, יש לך יצר להיות "ברוגז" אליו. אך מזוה בשונא, דוקא, כדי לכוף את היצור הזה. על זה שואלים התוספות: איזו כפיית יציר יש כאן? מה שהיהודי ה"דתי"?

שונא את ה"לא-דתי" אין זה יציר-הרע, אלא יראת-شمם. מי שהוא ירא-شمם ורוצה כל היהודים יהיו שרים, וכשהוא נפש בהויה לא כשר' הוא קצת ברומו" איטו. למה יש לדכא תחשוה זאת, וה יציר טו, יציר של יראת-شمם, יציר של חרדיות? התוספות מביאים את הפסוק במשל: "כמים הפנים לפנים, כן לב האדם לאדם"¹⁹. כך המציאות הפסיכולוגית: אדם מכיר ומוגיש את עיבו של היחס כלפי, אם זו אהבה או שנאה. יראת-شمם של ה"לא-דתי", של חסר אוטו למידה מסוימת של זהות כלפי ה"לא-דתי", של חסר ספר פנוי יות. אבל ה"שונא" מרגיש שישיחס היהודי הקשר ורא-শםם אלין, אינו של אהדה וסימפניה. אז אותו יחס משתקף גם אצל והוא מוחזר לו יחס חסר אהדה. כך עלול היחס החדי הזה של שנאה במובן שלילו להפטחה ולהעשות יותר ויתר מותנה. אומרים התוספות ביטוי נורא: "ובאי מותן לך לדי שנאה גמורה". לפתיחה לא הייתה זו שנאה גמורה, חס ושלום, אבל היא עלולה להתפתח ולהגעת לשנתה הנורא, עד כדי סכנת נפשות. על-כל- פנים מתברר כאן שהמובן של שנאה בתורה הוא מיעוט אהבה ואהדה, ולא שנאה, שהיא שנאה גמורה. שנאה זו פירושה מתרעמת, ולא שנאה, חס ושלום. בגין אגושים עלצערונו מהנכדים לשונאה וחובבים שנוא מזוה גדולה, יש צורך בזיהירות גדולה שלא להגעה לשונאה גמורה, ד' ישمرנו.

6/ לפעמים מבאים את הפסוק "משנאך ד' אשנא"¹³. בכך שיש מקום למונח של שנה בקדושא, ביהדות, ופסוק זה מובא גם בוגרא¹⁴. אבל צריך למלמד את המובן של מל' זאת בעברית המקראית שלגון, במילון היישראלי שלגון, בלקסיקון של קדשות ישראל. מותך שנהא אפשר להגיע חס ושלום לשביכות-דמות.

7/ מונחאות מובלבות ומשמעותם כאילו בשם יראת-شمם שמצוה לשונא רשותם, עלולים להגעת לשפיקות-דמות, כמו שהדבר קרה בבית-שני, בגלל שנהת חנן.

הביאו שנהה מתברר מותן עיון בוגרא בכא מציע¹⁵ ופסחים¹⁶. שם נמצוא המקור בהלכה של השנהה לרשותם ובעברינו עבריות. בתורה קיימות מצוות פרקה וטעינה. פעם הן מונחאות בלשון לא תראה את חמוץ או שורו נפלם בדור¹⁷, ופעם אחרות בלשון כי תראה חמוץ שנאך ובז' תחת משאוי¹⁸. שואלה הוגمراה: הלא כתוב לא תשנה את אחיך לבבך? הרוי מדבר כאן על יוזדים, והיאך היה לישראלי שנאה מישואלי?¹⁹ גנומה מותצת שיוכל להיות מצע של היהודי הנקרו שנאך: יהוד שער בעירה, מותן-כך נוצר יחס של "חסר אהדה". בעברית מודרנית, הוא נקרו לא-דתי, ובתורה הוא נקרו שנאך. והנה, לפעמים שני מקרים של פרקה וטעינה יכולם להזמין ביחס שנאך, אתה "ברוגז" אותו כי אין כל- כך שר, והשני היהודי כשר טוב ויפה. נשאלת השאלה: מי קודם, ה"אהוב" ה"דתי", או ה"שונא" ה"לא-דתי"? על זה מופיעה בוגרא הלהה פסקה מפורשת ומהולשת: אהוב לפוק ושותה לטעון – מצוה

8/ שיחות הראייה בראשית, 340-342.